

Tad uz veco vietu...

Teksts
MĀRCIS AUZIŅŠ,
LU rektors,
professors

PSIHOLOGI ESOT IZPĒTIJUŠI,

ka tie vārdi, kas no populārām dziesmām mums kaut kā īpaši *pielīp*, ir cilvēciski vissvarīgākie. Vēl vairāk. Visbiežāk tie esot vārdi, kas, dziesmai topot, autoram ienākuši prātā paši pirmie, un tikai pēc tam ap šīm frāzēm sācis virknēties pārējais teksts.

Es sevi ik pa brīdim pieķeru vēlmē aiziet uz savu bērnības dienu pagalmu. Tas atrodas gandrīz pašā Rīgas centrā – Brīvības un Miera ielas krustojuma tuvumā. Reiz es tā gandrīz dabūju pa kaklu. Biju aizdevies uz savu pagalmu. Man līdzī bija fotoaparāts. Sāku fotografēt, un īpaši aizkustinošas man šķita lielā īres nama parādes durvis. Tajā brīdī, kad es tās cītīgi iemūžināju, pa durvīm iznāca kāda veca kundzīte. Viņai savukārt divains šķita nepazīstamais kungs, kurš ar fotoaparātu rokās cītīgi *knipsē* pavisam parastas mājas durvis. Kundzīte izsecināja, ka tas nevar būt bez nolūka. Ir ieradies mājas īpašnieks, kurš to ir atguvis, un nu visi iemītnieki tiks izlīkti no dzīvokļiem. Nu tad es arī dabūju dzirdēt visu, ko par to domāja kundze. Nekādi mani skaidrojumi par to, ka neesmu šīs mājas īpašnieks, protams, nelīdzēja. Stāsts par bērnības pagalmu kundzei šķita baltiem diegiem šūti meli.

Atceros savu bērnību šajā piecstāvu īres namā ar lielu pagalmu nama priekšā un sētu ar vārtiņiem, kas katru vakaru tika noslēgti. Sētas mājā dzīvoja vēl *miera laiku* sētniece, kura laida iekšā vēlinus nācējus. Kā jau pēc Otrā pasaules kara ienākušie, mani vecāki mītinājās nama otrajā stāvā komunālajā dzīvoklī kopā ar vēl divām ģimenēm. Bija arī mājas iedzīvotāji, kas šeit dzīvojuši vēl pirms kara. Tos mani vecāki uzrunāja *pa vecam*. Bija kādreizējais Latvijas armijas pulkvedis, ķīmiķis Stiprā kungs, bija Dzinējs kundze.

Ja pareizi atceros, tad viņas ģimenei agrāk šis nams bija piederējis. Mēs dzīvojām ļoti draudzīgi. Atceros, ka Stiprā kungs ar kundzi nāca pie mums skatīties televizoru. Droši vien mans tēvs, inženieris būdams, bija viens no pirmajiem, kas mājā pie tāda bija ticis. Šo gadījumu es kaut kā ļoti labi atcerējos, Rīgas Jaunajā teātrī skatoties izrādī *Pieci vakari* vai vēl pirms tam – 1979. gadā –

norobežotas ar betona stabiņiem un starp tiem novilkta ķēdi. Kā tagad atceros, ka mums, pagalma bērniem, īpašs piedzīvojums bija katru pavasari piedalīties šo stabiņu balsināšanā, lai tie izskatītos skaistāk. Galvenā balsinātāja, protams, bija sētniece, bet mums bija ļauts asistēt.

Dzīvoklis, kurā es dzīvoju, bija īpašs. Tajā bija gāzes plīts. Turklāt gāze nebija no balona,

nerādīja ne vismazākās šaubas. Apkure bija kā tolaik visiem – krāsns. Dzīvokļa divās istabās, kurās mītinājās mana ģimene, atradās divas lielas baltu podiņu krāsnis. Pagrabā mēs glabājām kūdras briketes, un tad nu ar tām ziemā krāsnis arī tika kurinātas.

Atceros divus neticamus stāstus, ko manā bērnībā stāstīja mamma. Viens bija par tenisa bumbiņu. Viņa man teica, ka esot

tādas bumbiņas, kuras labi atlecot no grīdas. Ja tām ļaujot krist, tad pēc atsitiena tās paliecieties tikpat augstu, cik sākušas savu kritienu. Tādu bumbiņu kaut kad es arī ieguvu savā īpašumā. Tā attaisnoja uz to liktās cerības. Otrs stāsts, kas tā arī palika nesasniedzams līdz pat skolas bioloģijas kabinetam, bija par mikroskopu. Mamma stāstīja, ka tajā var redzēt mazus dzīvniekus, kas mit netirā peļķes udeņi. Mamma pat teica, ka man tādu mikroskopu nopirkšot, kad es būšot liels. Tas droši vien nozīmēja – sāksu iet skolā. Pie personiskā mikroskopa gan es netiku, bet paliecināmo stiklu, tā manā bērnībā sauca lupu, gan ieguvu.

Te bija arī citi ļoti interesanti kaumiņi. Izrādījās, pagalma mājā dzīvoja māks-

linieka Jaņa Rozentāla tuvi radnieki. Tagad vairs neatceros, kāda bija radniecības pakāpe, bet tās, šķiet, bija divas kundzītes. To es uzzināju tikai tad, kad Valsts mākslas muzejā tika rīkota liela Jaņa Rozentāla gleznu izstāde. No mūsu nama uz muzeju tika vests liels daudzums gleznu. Vienai no kundzītēm bija arī dēls. Nezinu, vai man tikai tā šķita, bet, vēlāk aizejot uz šo Rozentāla izstādi, es mazajā zēnā, kas bija redzams vienā no gleznām, pēkšņi saskatīju līdzību ar kundzītes dēlu, kurš tad jau bija pieaudzis. Varbūt tā bija tikai mana iztēle.

Sētā bija vairāki nami. Vienā no tiem otrajā stāvā dzīvoja akadēmiķis Ieviņš. Tā es droši vien pirmo reizi uzzināju, ka tāds tituls – akadēmiķis – vispār eksistē. Viņš bija arī pirmais man zināmais cilvēks, kuram bija sava personiskā automašīna. Sētniece nāca atvērt pagalma lielos

IZSKATĀS, ka Mārci Auziņu sētas draudzenes bērnībā ir īpaši lutinājušas.

Kas tad vēlāk notika ar mūsu pagalmu? Sākās jaunie laiki. Visos dzīvokļos ievilkta dabas gāzi un centrālapkuri.

Ņikītas Mihalkova uzņemto tāda paša nosaukuma filmu. Droši vien atceraties, arī filmā kaumiņi nāca skatīties, «kura diktorīte šodien ēterā». Vienu no viņām – šarman-tu Gerdu Riekstiņu – vēl tagad atceros.

Mūsu sētā vienmēr valdīja idiliska noskaņa. Šķita, ka tā pastāv pati par sevi, un tur, ārpusē, jau valdīja citi noteikumi un cita dzīve. Sētā bija puķu dobes,

bet gan nāca pa cauruļvadu. Tas, ka dzīvoklī ir gāze, tikai tagad šķiet pašsaprotami. Toreiz citos nama dzīvokļos šāda luksusa nebija. Nezinu, cik tur taisnības, bet atceros, ka mani vecāki apgalvoja – kāds uzņēmīgs mūsu dzīvokļa īrnieks pirms kara gāzi esot ievīlcis no gāzes laternām, ko esot apgaismotas ielas. Tagad šāda stāsta ticamība man šķiet nedaudz nereāla, bet toreiz tas

Iedomas un reālie notikumi dažbrīd savijas pavisam cieši, un kāds nenotīcis piedzīvojums uzsācis patvaļīgu dzīvi.

vārtus, kad ar mašīnu vajadzēja iebraukt sētā vai no tās izbraukt. Ar mašīnu saistās arī viens no mani lielajiem pārdzīvojumiem. Iespējams, tas bija Ievīna kungs, bet varbūt arī kāds cits no kaimiņiem. Mūsu sētā bija jau vairāki privātie automobiļi. Viens no jaunās mašīnas īpašniekiem grībēja izvizināt sētas bērnus. Bet... Man mamma bija stingri piekodinājusi bez viņas ziņas no sētas ārā neiet. Uz aicinājumu pavizināties vieglajā auto, droši vien pirmo reizi atbildēju, ka jāprasa atļauja mammai. Taču laika nebija un es tiku nostādīts izvēles priekšā – vai nu es braucu uzreiz kopā ar pārējiem bērniem, vai palieku sētā viens. Vēlme sēdēt mašīnā ņēma virsroku. Šo sajūtu, ka es, mazs zēns būdams, pārkāpu mammas aizliegumu, atceros vēl tagad.

Katrā no namiem dzīvoja mani sētas draugi. Droši vien literāri pareizi būtu rakstīt pagalmā draugi, bet tad nu nevienam citādi kā par sētu šo vietu nesauca. Bērni negāja spēlēties pagalmā, bet gan sētā. Bija arī citas interesantas runas manieres. Piemēram, sētas draudzenes Irēnas vecmamma vienmēr teica – nu, ko jūs pa tiem ganģiem un vātrūmēm. Būtu tač' gājuši svaigā luftē. Jā, mums patika dažreiz uzkāpt kāpņutelpu augšējos stāvos. Tad pa logiem varēja pārredzēt visu pagalmu. Skats no augšas bija interesants. Vienreiz sagadījās tā, ka durvis uz bērniem ir vaļā, no vienas kāpņu telpas caur bērniem varēja tikt uz nākamo. Tas bija piedzīvojums. Nu, re – uzrakstīju, ka tā tas bija, un pēkšņi aizdomājos, ka varbūt esmu to izdomājis vai bērniībā nosapņojis?

Ne velti saka, ka memuāri vai aculiecinieku atmiņas ir viens no visneuzticamākajiem vēstures avotiem. Pat tad, kad mēs esam patiesi un mums nav ne vismazākā nolūka kaut ko noklusēt vai izpušķot. Vienkārši mūsu iedomas un reālie notikumi dažbrīd savijas pavisam cieši, un kāds nenotīcis piedzīvojums uzsācis patvaļīgu dzīvi.

Kas tad vēlāk notika ar mūsu pagalmu? Sākās jaunie laiki. Mājās bija liels satraukums. Visos dzīvokļos ievīlka dabas gāzi un

centrālpakuri. Kā tagad atceros pirmo rudenī, kad istabā bija silti radiatorī. Mūsu mājās tos sauca par baterijām. Bet šie jaunie laiki nesa arī vēl ko citu. Sētā tika izraktas tranšējas, lai pa tām mājai pievadītu gan gāzi, gan siltumu. Tās tika raktas tieši pāri dobēm, kuras tā īsti pēc tam nekad arī netika atjaunotas. Vārti, ko vakaros slēdza sētniece, pazuda bez vēsts.

Varētu atcerēties vēl daudz ko. Piemēram, mums pagalmā bija Operas dekorāciju noliktava. Ik pa brīdīm atbrauca traktors ar lielu piekabi un veda tās uz izrādēm. Kādreiz krāvēji ļāva arī mums, bērniem, ieskatīties noliktavās. Starp dekorācijām dažreiz atradās arī kāds bruņnieku zobens makstī...

Sāku rakstīt šo stāstu, un it kā maisam parāvas gals vaļā. Tik daudz kas vēl nāk prātā no bērniības. Piemēram, mājas pagrabā esošā bumbu patvertne ar betona namiņu sētas vidū. Mums, bērniem, toreiz stāstīja, ka tā ir pazemes izeja no patvertnes, lai varētu izkļūt, ja māja sagrūst. Skan biedējoši, bet bērniībā tas tika uzvertts kā kaut kas interesants un noslēpumains – kā nekā pazemes eja, nevis kas draudīgs.

Arī mani labākie bērniības draugi bija ar šīs sētas pierakstu – gan Juris, kurš vēlāk mācījās mākslas skolā, gan Viktors, ar kuru mēs Jauno tehniku stacijā taistījām pirmo radiouztvērēju un pēc tam arī radiovadāmus automodeļus. Ko tagad dara Juris un Viktors, nezīnu. Derētu viņus visus sameklēt. Varbūt šādas nostalgiskas domas nozīmē, ka ir pienācis vecums? Varbūt pie vainas ir vasara, kad ir vairāk laika... atgriezties un pat uzdot. Piemēram, veco dziesmu: *Tad uz veco vietu allaž mēdzu iet...*

Mēs visi nākam no savas bērniības pagalmiem vai sētām. To vislabāk var sajūst dažādos salidojumos, kad sanāk kopā skolas gadu cīņu biedri. Sākumā dažu labu pat pazīt grūti. Citam matu uz galvas mazāk, citam alus vēders uzauzdzis. Bet tas tikai līdz brīdim, kad sākas garās vakara sarunas. Tad uzreiz ir skaidrs, ka esam tie paši, kas pirms daudziem gadiem. Nekas nav mainījies. ♂

Izaicini Aināru Ančevski ar PHILIPS!

Vasarā ir svarīgi ēst veselīgi, lai uzņemtu pēc iespējas vairāk vērtīgo uzturvielu un vitamīnu, ko mums sniedz Latvijas lauku dārzeņu un ogu raža. Tāpēc vasarā ēdiena pagatavošana nav iedomājama bez PHILIPS tvaika katla, blendera, virtuves kombaina un sulu spiedes. Izmantojot PHILIPS virtuves tehniku, ikviens var būt lielisks meistars virtuvē!

Ainārs Ančevskis, aktieris

Izaicini Aināru ēdienu gatavošanas meistarībā!

Līdz 31. augustam atsūti uz philips@izaicinaiinaru.lv savu vasaras recepti ar foto vai video pamācību, parādot, ko varētu pagatavot ar virtuves tehniku. Ainārs izvēlēsies 4 interesantākās receptes, kuru autori balvā saņems lielisko PHILIPS virtuves tehniku.

www.izaicinaiinaru.lv

Ainārs iesaka: tvaicēts lasis ar dārzeņiem un gurķu - ķiploku mērci

200 g laša
70 g ziedkāpostu
70 g brokoļu
50 g burkānu
30 g seleriju kātu
Mērcei: 1 ķiploka daiviņa
2 mazie gurķi
2 ēdam. k. majonēzes

Lasi pārkausa ar sāli un pipariem. Liek PHILIPS tvaika katlā gatavoties. Tvaicētu lasi pārslaka ar citrona sulu. Dārzeņus sagatavo tvaicēšanai pārkausa ar sāli, pipariem un liek PHILIPS tvaika katlā. Gatavos dārzeņus pārkausa ar sasmalcinātām dillem, gan lasi, gan dārzeņus, gan priedes (jaunos kartupeļus) PHILIPS tvaika katlā var tvaicēt vienlaikus. Pasniedz ar gurķu - ķiploku mērci, gurķus un ķiploku sarīvē, samaisa ar majonēzi.

PHILIPS

vienkārši un ģeniāli